

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

Socha Hygie, areál psychiatrické nemocnice, Horní Beřkovice

Libor Pisklák akad.sochař

2022

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

NEMOVITÁ KULTURNÍ P.	1000139903 0006	č.ÚSKP 28586/5-2037
NÁZEV DÍLA	Socha Hygie	
UMÍSTĚNÍ	areál parku Psychiatrické nemocnice, zámku	
MĚSTO	Horní Beřkovice	
OKRES	Litoměřice	
KRAJ	Ústecký	
VLASTNÍK	Psychiatrická nemocnice	
AUTOR		
DOBA VZNIKU	1795	
MATERIÁL	pískovec	
TECHNIKA	sekání, řezání, broušení	
RESTAURÁTOR	Libor Pisklák akad.sochař, licence MK.ČR.č.j.12373/97	

Popis památky

Klasicistní socha z roku 1795 má sokl, na němž je název sochy, nečitelný nápis a letopočet. Vlastní socha je dlouhovlasá ženská postava, oděná do antického roucha, členěného na řadu záhybů. Žena hledí ke kmeni u levé nohy, kolem něž se obtáčí had.

Popis

Socha je umístěná na kamenné desce. Tvoří ji sokl a vlastní socha Hygie. Hranolový sokl má dole dvoustupňový podstavec – vyšší a širší dolní stupeň je nahoře v nárožích zubovitě vybraný. Nižší a užší stupeň horní má pak zubovitá nároží v celé své výši. Vlastní sokl je provedený z odlišného – světlejšího - druhu kamene. Také v nárožích soklu se opakuje stejný tvar, jako u podstavců. Na přední stěně se nachází obdélná deska s nápisem. V horním řádku je název sochy: „Hygeia“, následují čtyři řádky s dnes již nečitelným nápisem, snad francouzským, dole je pak letopočet 1795. Nad nápisem je na soklu zaoblená římsa, která obíhá všechny čtyři stěny. Socha Hygie stojí na vlastním, dosti vysokém podstavci. Jde o čelně situovanou ženskou postavu s odlehčenou pravou nohou. Je oblečená do antického roucha, tvořeného dvěma částmi a pláštěm. Dolní oděv je členěný do převážně svislých záhybů, pod jeho okrajem jsou vidět přední části obou chodidel v sandálech. Svrchní oděv, přepásaný pruhem látky, je nad pasem členěný do svislých záhybů, pod ním pak vesměs do záhybů diagonálních. Rukávy sahají k lokti, dolní okraj šatu je zdobený motivem vlnovky. Pod oděvem se rýsují obě nohy. Přes pravé rameno je

přehozený řasnatý plášť, splývající ve svislých záhybech (vzadu kryje pouze část zad u pravého boku). Mírně pozdvižená pravá paže je ohnutá v lokti, ruka přidržuje cíp pláště na hrudi. Levá paže, lehce ohnutá v lokti, vede podél těla, ruka dnes chybí. Na hlavě, mírně nakloněné k levému rameni a předkloněné, jsou vlnité dlouhé vlasy, vroubíci obličej. Vlasy na hlavě přidržuje čelenka, za níž jsou vlasy nad ušima a vzadu ohrnuté. Vzadu uprostřed se prameny spojují a splývají na záda. Vedle levé nohy Hygie stojí část kmene stromu (?), kolem nějž se obtáčí had. Poznámka: popis odpovídá stavu v prosinci 2005.

Popis památkové hodnoty

socha je zajímavým doplňkem areálu hodnotného barokního panského sídla, později upraveného pro provoz psychiatrického zdravotnického zařízení; její provedení je poměrně dobré umělecké kvality

(Ústřední seznam památek, NPÚ)

Restaurátorský průzkum

Socha je umístěna v bezprostřední blízkosti dvou vzrostlých stromů, kořenový systém obou dřevin prorůstá do základů soklu sochy. Jak je patrné z dokumentace, je socha vychýlena z osy směrem k vstupní bráně do areálu zámku. Toto vychýlení je patrné především z bočního pohledu. Míra vyosení je značná, narušuje statku objektu, ale i celkový vizuální dojem.

Architektura soklu a figura byla vysekána z jemnozrnného pískovce, světle šedivého až okrového tónu. Tento materiál se těžil v lokalitě Mšených Lázní, ale byl v té době rovněž dostupný v oblasti Pirny, tedy Labské pískovce. Je zřejmé, že již při zhotovení sochy byly defekty v bloku retušovány kamennými doplňky. V současné době je stav kamene havarijní, silná degradace materiálu je způsobena kvalitou použitého pískovce, ale i umístěním sochy pod korunami vzrostlých stromů. Zastínění korunami, nepravidelné odkapávání dešťové vody z větví stromů zapříčiňuje zvýšenou lokální degradaci pískovce. Negativně rovněž ovlivňuje míru napadení pískovce mikroflórou.

V modelaci figury se nachází velké množství defektů, způsobených korozi materiálu, ale rovněž mechanických poškození způsobených pádem větví. Povrch kamene je pokryt silnou vrstvou nečistot a mikrovegetace. Na mnoha

místech se nachází krustové neprodyšné vrstvy, které negativně ovlivňují stav původní kamenné hmoty. V modelaci se nachází řada kamenných doplňků, některé byly osazovány již v době realizace sochy, další pochází z minulých restaurátorských zásahů. Kamenné doplňky jsou rovněž v architektuře podstavce a soklu.

Figura má odlomenou levou ruku, v lomovém místě je patrný zbytek čepu, je tedy možné, že část ruky byla při realizaci sochy již tvořena kamenným doplňkem.

Vsazená deska v čelním pohledu soklu, byla zhotovena z mramoru, který je rovněž značně degradován. Vysekaný nápis na desce je již špatně čitelný.

Ve hmotě pískovce- figura i sokl, je řada trhlin a prasklin.

Koncepce restaurátorského zásahu

Vychýlení celého objektu bude nutné řešit transferem na místo, které nebude ohroženo kořenovým systémem stromů. Bylo by možné, po dohodě s dendrology, posunout sochu směrem ke vstupní bráně areálu zámku, cca 4-5m. Socha na soklu bude osazena na nový betonový základ, který bude proveden do zámrazové hloubky tak, aby nedocházelo k pohybům objektu během klimatického cyklu. Základ bude ošetřen hydroizolační stěrkou, která bude zabraňovat vztlínání vlhkosti do spodní části podstavce. Místo nového základu by mělo být konzultováno s dendrology, aby při jeho realizaci nebyly narušeny kořenové systémy stromů na nádvoří.

Objekt bude po jednotlivých částech připraven na transfer. Lokálně budou fixována a zpevněna místa ohrožená defekty ve hmotě kamene, jednotlivé části budou zabandážovány. Po provedení průzkumu spojení jednotlivých částí, budou následně figura, podstavec a sokl převezeny do ateliéru restaurátora, kde bude proveden komplexní restaurátorský zásah.

V ateliéru restaurátora bude provedeno očištění povrchu kamene od nečistot a mikrovegetace a chemické zeslabení, odstranění neprodyšných krust. Šetrným způsobem budou snímány dožitě, nevhodné doplňky. Degradovaná místa kamenného materiálu, místa narušená korozí pískovce, budou lokálně

konsolidována prostředky, které budou odpovídat charakteru, závažnosti poruch (Porosil Z, Paraloid, Ledan atd.). Tvarová rekonstrukce chybějící modelace bude prováděna probarveným minerálním tmelem, jehož charakter se bude co nejvíce blížit původnímu materiálu. Větší úbytky hmoty budou řešeny kamennými doplňky z pískovce, který se svým charakterem bude co nejvíce blížit původnímu materiálu (Mšeno, Pirna). Z kamenného doplňku bude realizována chybějící levá ruka figury. Po technologické pauze bude provedena plastická a barevná retuš doplňovaných míst. Po dokončení restaurátorského zásahu v ateliéru, bude figura, podstavec a sokl připraveny na transfer a následně osazeny na nově vybudovaný betonový základ s hydroizolací. Jednotlivé části budou spojovány antikoroarmaturou a budou dosedat na olověné destičky, které budou vymezovat ložné spáry. Po doplnění spár a provedení barevných retuší, budou klimaticky namáhané části ošetřeny hydrofobizací.

Před zahájením prací a v průběhu rest. zásahu budou svolávány pravidelné kontrolní dny, na kterých budou zástupci investora a NPÚ. Po dokončení prací bude vypracována restaurátorská zpráva, která bude předána všem zainteresovaným stranám.

Základem kvalitně provedeného zásahu je, aby veškeré práce probíhaly za vhodných klimatických podmínek.

Cíl restaurátorských prací

cílem prací je přispět provedením obnovy ve vymezeném rozsahu k zastavení postupující degradace a ke zlepšení současného stavu díla, jeho dlouhodobému zachování in situ, při odpovídající výtvarně umělecké interpretaci ve vztahu k estetickému působení ve veřejném prostoru, s ohledem na jeho dochovaný stav a zachování autenticity.

Návrh technologického postupu:

Příprava na transfer - fixace, zpevnění ohrožených částí, realizace ochranných bandáží, šetrné odstranění spár, rozvolnění jednotlivých částí objektu.

Transfer do ateliéru restaurátora

Realizace nového betonového základu - na místě odsouhlaseném investorem, garanty NPÚ a dendrologem bude realizován betonový základ do zámrazové hloubky, který bude ošetřen hydrostěrkou.

Lokální prekonsolidace v místech poruch kamene, trhlin a prasklin a v místech degradace a většího úbytku kamenné hmoty bude provedena lokální prekonsolidace prostředky, které svými účinky budou odpovídat charakteru poruch (použity budou organosilikátové konsolidanty-Funcosil 100, 300 Remmers, akrylátová pryskyřice-Paraloid B72 rozpuštěná v bezvodém etanolu do 3%)

Biocidní zásah - mikrovegetace bude z povrchu kamene odstraňována aplikací prostředku BFA Remmers

Očištění povrchu kamene- čištění bude prováděno parou, neprodyšné krusty, budou zeslabeny pomocí aplikace čistící pasty na bázi fluoridu amonného a pomocí čistících past (CPU Immesta, Fassadenreiner paste Remmers) s následným pomocným odmytím. Hrubé nečistoty .

Doplnění chybějící hmoty- chybějící hmota kamene bude tvarově rekonstruována minerálním probarveným tmelem, jehož složení se bude co nejvíce blížit autentické hmotě. Probarvení a granulometrie bude konzultována s odbornými pracovníky NPÚ. Složení rovněž ovlivní výsledky průzkumu. Základní kompozici tmelu bude tvořit plnivo - křemičitý písek odpovídající granulometrie zrn, organické pojivo - bílý cement, aditivum - polymerní disperze -Sokrat 2804, anorganické pigmenty BAYFEROX 316,920, 96 a případně jiné odstíny, voda. Větší úbytky hmoty budou modelovány na pomocnou konstrukci z ušlechtilých materiálů.

Větší ztráty původního materiálu budou nahrazovány kamennými doplňky, přičemž snahou bude doplňovat autentický materiál kamenem, který se bude svým charakterem co nejvíce blížit originálu (pískovec z lokality Mšené Lázně, Pirna). Povrch kamenných doplňků bude kopírovat dochovaný kamenický rukopis. Rekonstrukce chybějící levé ruky bude provedena v sochařské hlíně, její koncepce bude následně odsouhlasena garanty NPÚ. Po zaformování a odlití sádrového modelu, bude podle něj vysekán kamenný doplněk.

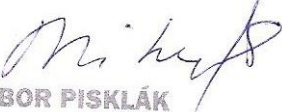
Plastická a barevná retuš doplňovaných míst- po technologické pauze nutné k vyzrání materiálů bude provedena lokální plastická a barevná retuš doplňovaných míst pigmenty Bayferox fixované v Porosilu ZV firmy AQUA Bárta.

Transfer na nové místo osazení - ochranné bandáže

Osazení - jednotlivé části objektu budou osazeny na nově vybudovaný základ a budou propojovány masivní antikoroarmaturou, ložné spáry budou vymezeny olověnými destičkami, na které budou jednotlivé části dosedat. Spáry budou doplněny probarveným tmelem, který bude následně barevně retušován.

Hydrofobizace - po technologické pauze bude provedena hydrofobizace povrchu kamene siloxanovým prostředkem Funcosil SNL Remmers, nebo Porosilem VV.

Libor Pisklák akad.sochař

LIBOR PISKLÁK
akademický sochař
Havlíčkova 1309/13
Litoměřice 412 01, Česká republika
IČO: 613 63 430 DIČ: CZ6201180722

7.6.2022